

PLANTENWERK GROEP

--- NMC-Schijndel --- Natuurgroep Gestel ---

Plant van de maand oktober 2023

Kleine leeuwentand

Algemeen

Wetensch. naam	Leontodon saxatilis Lam.****
Uitspraak	Leóntodon saxátilis
Familie	Asteraceae/Composietenfamilie
Geslacht	Leontodon/Leeuwentand
Soort	Kleine Leeuwentand
Hoogte	5 – 25 centimeter
Plantvorm	Kruid
Plant	Eénhuizig
Wortels	Wortelstok
Stengels	Rechtopstaand
Bladstand	Rozet
Bladvorm	Langwerpig
Bladkleur	Groen
Bladrand	Getand
Bloeiperiode	Juni – november
Bloeiwijze	Hoofdje
Bloemvorm	Lintbloemen
Bloemkleur	Geel
Bloementype	Tweeslachtig
Kelkbladen	Omwindselbladen
Kroonbladen	5
Meeldraden	5
Stijlen	1
Stempels	2
Vruchtbeginsel	Onderstandig
Vrucht	Dopvrucht/nootje
Levensduur	Tweejarig/overblijvend
Plantvorm	Hemicryptofyt
Groeiplaats	Bermen/divers

Foto. 1. Kleine leeuwentand

LEONTODON hirtum, Linnci.
Ruwe Paarde-Blom.

Afb. 2. What's in the name

Afb. 3. Overzichtsbeeld

Inleiding

*Feagswijzen***:*

*"Zijn Simon en Judas (28 sept.) voorbij,
Dan is de winter kort nabij".*

Daar is er weer een, zo'n gele composiet. Als je die ziet weet je dat er te kiezen valt tussen soorten die ogenschijnlijk veel op elkaar lijken. Enkel het Gewoon biggenkruid heb ik eerder (juni 2014) besproken en deze maand staat de Kleine leeuwentand centraal. Lees mee, kijk mee en welke gele composiet zal de volgende worden?

Foto 4. Wortelstok

Naamgeving

Leontodon. We horen Dodonaeus(1608) vertellen dat hij in de volkstaal *Dens Leonis* verneemt. Die lieden hebben het dan over de *Tand van de Leeuw*, zij zien in het grof getande blad wellicht de *tanden van de leeuw*.

Saxatilis. De betekenis hiervan is dat de plant in een rotsachtig gebied thuishoort, maar daar houdt zij zich bij ons niet aan, hoewel het plantje wel tussen (straat)stenen te vinden is.

Kleine leeuwentand. *Leeuwentand* zien we als een vertaling van bovenstaande verklaring. *Kleine* doet vermoeden dat er ook een *Grote* zal zijn. Dit is niet zo, maar wel een Vertakte en Ruige. Overigens is onze Plant van de Maand niet als groot te duiden.

In het Fries, Frans, Duits en Engels noemt men de plant achtereenvolgens: Guozzetonge, Liondent à tige nue, Hundslattich en Lesser Hawbit. Kom je de namen *Leontodon taraxacoides*, *Leontodon nudicaulus* of *Thrinchia hirta* tegen, dan heb je ook met de Kleine leeuwentand van doen.

Foto 5*. Doorsnede stengel

Foto 6. Bladrozet

Menigeen zal de bloem als Paardenbloem verslijten, zelfs in de *Flora Batava* staat hij zo vermeld(afb.2).

Foto 7. Bladeren

Plaatsing

Heukels** plaatst de plant in de Compositiefamilie, verder in het geslacht *Leeuwentand* en de soort *Kleine Leeuwentand*. In het geslacht *Leeuwentand* wordt alleen nog de *Ruige leeuwentand* genoemd. De *Vertakte leeuwentand* vormt het eigen geslacht *Scorzoneroides*. In de 23e druk van Heukels staan de drie '*Leeuwentanden*' nog wel in één geslacht nl. in het geslacht *Leeuwentand*.

Foto 8. Kelkbladen

Beschrijving

Levensvorm. Kleine Leeuwentand(foto 1) is een tweejarige-, soms overblijvende plant en valt bij de indeling van Raunkiaer onder de Hemikryptofyten. De plant zal tussen de 5 en 25 cm. groot worden. Afhankelijk van de standplaats kan de plant variëren in o.a. grootte en beharing. Afbeelding 3 geeft een getekend overzicht van de Kleine leeuwenbek.

Wortels. De korte wortelstok(foto 4), die vaak meer koppen heeft, zorgt ervoor dat er meerdere rozetten dicht op elkaar kunnen staan.

Stengels. De onvertakte, bladloze stengels die al dan niet behaard zijn, staan rechtop. Voor de bloei is de stengel onder de bloeiknop gebogen. Onder de bloem is ze nauwelijks verdikt. De doorgesneden ronde stengel geeft wit melksap af(foto 5*).

Bladeren. De plant heeft een bladrozet van smalle langwerpige bladeren. Het blad is divers behaard: enkelvoudige haren, gaffelharen en sterharen; loepgebruik geeft dit inzicht. De top van het blad is stomp. Een en ander tonen de foto's 6 en 7.

Bloemen. De bloeiwijze kenmerkt zich door de alleen staande hoofdjes. Voor de bloei hangen de hoofdjes nog. Bekijken we de 'kelkblaadjes', dan zien we een omwindsel van zwartgerande blaadjes van zeven tot elf millimeter groot die een urnvormig omwindsel vormen(foto 8). Verder zijn er nog kleine priemvormige blaadjes aan de buitenste buitenkant van het 'urntje' te ontdekken. Er zijn alleen gele lintbloemen van twaalf tot twintig millimeter groot(foto 9). De bovenrand is getand; de onderkant van de buitenste kroonblaadjes hebben groenig-blauwgrijze strepen(foto 8).

Vruchten. Het onderstandig vruchtbeginsel groeit uit tot een dopvrucht/nootje(foto 10). Nu komen we bij de bijzonderheid dat de vruchtjes niet allemaal hetzelfde zijn; heterocarpie genaamd. Aan de buitenrand zijn de zaden gekromd, vrij dik en ongesnaveld. Hier vormt een kroontje van schubjes het pappus. In het binnendeel zijn de zaden recht, met een snavel van 1 millimeter. Verder is er vruchtpluis. Dat vruchtpluis laat twee variaties zien: - een buitenste rij haren die aan de voet verbreed is en - een binnenste rij geveerde haren. Dat een en ander toch moeilijk zal zijn te bekijken tonen de foto's 10* en 11*.

Groeiplaats

Bekijken we de groeiomstandigheden(zie ook afb. 12*), dan zien we dat:

- het substraat voedselarm tot matig voedselrijk zal zijn.
- er een droge tot matig vochtige omgeving is.
- de zuurgraad tussen 4½ en bijna 7 ligt.
- de plant gedijt op een zonnige, open plaats.
- de groeiplaats onder 'gemiddeld droog' zal vallen.

Kleine leeuwentand kunnen we op verschillende terreinen, waaronder licht zilte plaatsen tegenkomen.

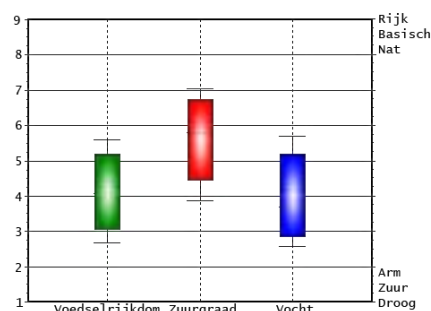
Foto 9. Kroonbladen

Foto 10*. Vruchten

Foto 11*. Stadia

Afb. 12*. Ecologische parameters

Verspreiding

Kaartje 13 toont waar de plant wereldwijd groeit, daar zien we dat we bijna van een West-Europese plant kunnen spreken. In Nederland is de plant inheems en komt algemeen voor.

Afb. 13. Verspreiding

Organismen op de plant

Dat er op de plant insecten zijn te verwachten verwachten we. Foto 14* laat dat hier zien.

Voortplanting

Insecten bestuiven de plant en de wind zal vat krijgen op het pappus van de binnenste zaden zodat het plantje zich elders kan voortplanten. De buitenste zaden blijven in de bootvormige omwindselbladen en komen bij verwelking vlakbij op de grond terecht.

Foto 14*. Bezoek

Tot slot

Zegswijzen ***:

*'In October dung your field
And your land it's wealth shall yield.'*

(Een Engelse raad om in oktober je land(je) te bemesten omgoede oogst te mogen verwachten.)

Heb je 'Paardenbloemen en verwanten in beeld',*****, dan beschik je over een handig boekje om 17 gele composieten te leren kennen. Als nummer 5 in die reeks krijgt de Kleine leeuwentand extra aandacht. En nog even de naam: gelukkig dat de gevaarlijke **leeuw** met zijn **tanden** voorafgegaan wordt door **klein**!

Tekst : Gerard te Dorsthorst

Afb. foto's: GtD(1,4,6,7,8,9); Flora Batava(2,3); Flora van Nederland - Wilde planten en hun omgeving online(5,10,11,12,14); GBIF(Global Biodiversity Information Facility)(13).

1. Kleine leeuwentand	Kampina	31 okt. 2022
2. What's in the name	Flora Batava, deel 4, Jan Kops	1822
3. Overzichtsbeeld	Flora Batava, deel 4, Jan Kops	1822
4. Wortelstok	Kampina	31 okt. 2022
5*. Doorsnede stengel	Flora van Nederland - Wilde planten en hun omgeving online	
6. Bladrozet	Kampina	31 okt. 2022
7. Bladeren	Kampina	31 okt. 2022
8. Kelkbladen	Kampina	31 okt. 2022
9. Kroonbladen	Kampina	31 okt. 2022
10*. Vruchten	Flora van Nederland - Wilde planten en hun omgeving online	
11*. Stadia	Flora van Nederland - Wilde planten en hun omgeving online	
12*. Ecologische parameters	Flora van Nederland - Wilde planten en hun omgeving online	
13. Verspreiding	GBIF	
14* Bezoek	Flora van Nederland - Wilde planten en hun omgeving online	

*: https://www.floravannederland.nl/planten/kleine_leeuwentand

**Heukels' FLORA van Nederland. 24^e druk. 2020.

***uit: THE COUNTRY DAIRY OF AN EDWARDIAN LADY. Edith Holden, 1906.
DE VREUGDE VAN HET LANDLEVEN. Edith Holden, 1906.

****Lam.: J.B.P.A. de Monnet Chevalier de la Marck (Lamarck), 1744-1829.
Franse natuuronderzoeker, te zien als een voorganger van Darwin.

Hij gebruikte als eerste het begrip 'Biologie'.

*****Paardenbloemen en verwanten in beeld. 2002 KNNV-Utrecht. ISBN: 90 5011 155 6

Opm.

1. De Plant van de Maand is te vinden op: <https://www.nmcschijndel.nl>
en op: <https://www.natuurgroepgestel.nl>
2. Wil je 'De Plant van de Maand' direct in je mailbox, geef dan de e-mail adres door aan gerardtedorsthorst@home.nl.